

Живееме во време на интензивни санации, реновирања, реставрации, сè со цел да го збогатиме, разубавиме и да го направиме подобро нашето урбано живеење. И последниве случувања покажаа дека копјата најмногу се кршат токму околу овие проблеми - како да ја реализираме обновата, реставрацијата и санацијата на одделни простори и објекти во градот, колку водиме грижа за традицијата, а колку ја уништуваме, кој го поттикнува и не го спречува урбаниот хаос кој му се заканува на нашиот град?

Реновирањата и санациите се неминовни "пластични операции", со кои се разубавува градот, се возобновува дотраеното, му се дава нов сјај на минатото. Бидејќи и пластичната хирургија е дел од естетиката, токму затоа неа мораме да ја прифатиме како начин на живот. Се разбира, постојат успешни и неуспешни "пластични хирургии и зафати" во урбаното ткиво на градот. А граѓаните навистина стравуваат од таквите неуспешни и несоодветни преземања од страна на оние кои ги извршуваат. Во Скопје имаше и такви "операции и зафати" кои можат да се окараактеризираат како успешни, но и такви кои не можат да се вбројат ниту во било кој вид естетика. Всушност, создавањето естетика преку новите градби му даваат некаква нова димензија на градот. Но, кога веќе е неопходно тоа да се преземе, треба многу да се внимава да не се отиде во насока на кичот и шундот што ќе нè доведе до естетика на грдото.

На пример, досега на Камениот мост се изведени бројни санации. За едната од нив, онаа од 1579 година, Евлија Челебија запишал дека особено му се допаднала на народот и дека таа била направена по негова волја. Такви санации се правени и во наредните векови.

Една од поголемите е онаа на почетокот на дваесеттиот век, по повод доаѓањето на турскиот султан, кога е поставена и железната ограда. Денес Камениот мост веќе по ништо не потсетува на тогашниот, односно извадена е железната ограда и на нејзино место е ставена камена. Дали граѓа-

ните ќе го прифатат ваквиот негов нов изглед, доколку се има предвид дека наводно навистина беше потребна и неопходна интервенција од ваков вид. Граѓаните ја анализираат реставрацијата на Камениот мост, за неа дискутираат, полемизираат, некои се согласуваат а други негодуваат. Велат дека тој ја "изгубил патината".

За разлика од мостот, реставрациско-оперативните активности на скопскиот кеј и на дел од улицата "Македонија" добиваат пофалби. Тие станаа старо-нови места во градот со нова димензија и со нов шарм.

Скопскиот кеј досега повеќе пати е реновиран. Прв пат својот денешен, модерен облик го добил при крајот на деветнаесеттиот век, во 1896 година. Течението на реката Вардар е регулирано, а кејот стана модерно шеталиште, на кое подоцна повторно се интервенираше, се поставија нови плочки и канделабри, беа засадени липи и костени. Пред катастрофалниот земјотрес во 1963 година кејот претставуваше главно корзо за скопските средношколци. Неговата денешна реставрација е

направена во сличен дух, но со помодерни архитектонско-урбанистички решенија, кои му даваат нова, привлечна естетска димензија.

Улицата "Македонија" не била често реновирана, иако станбените објекти по должината на тротоарите често пати биле уривани, изградени нови, со што таа добиваше посовремен изглед. Во педесеттите години од минатиот

ТРАДИЦИОНАЛНОТО СКОПЈЕ ТРЕБА ДА ОПСТАНЕ ЗА ГЕНЕРАЦИИТЕ

НИШТУВАМЕ ДУХОТ НА СКОПЈЕ

УСПЕАВМЕ ЛИ ДА СОЗДАДЕМЕ НОВА ЕСТЕТИКА НА ГРАДОТ?

век, урбанистите ја пресекоа денешната улица "Димитрие Чуповски" (меѓу "Кармин" и "Путник"), со што се доби поголем проток на сообраќајот, но и нов изглед.

Откако е направен скопскиот плоштад во годините по Првата светска војна, и нему неколку пати му е видоизменуван изгледот, иако не значително. Во дваесеттите и триесеттите години тој бил поплочен со крупна коцка, потоа во 1942 година ја извадиле, кога е поставена коцката која пред извесно време беше извадена. Да се надеваме дека новиот изглед на плоштадот во метрополата нема да ги разочара граѓаните, кои имајќи ја предвид неговата традиција и значење, оправдано стравуваат од негово повторно реновирање.

Обновата на неколкуте фасади во центарот на градот се покажа како успешна, а се предвидува дека освежувањето на останатите стари об-

јекти ќе овозможи тие да блеснат со некогашниот сјај. Некои фасади во Старата чаршија веќе се обновени.

Естетиката на градот зависи и од успешноста на интервенциите и санациите кои се неопходни а се планира да се преземат, при што исклучително внимание треба да ѝ се посвети на автентичноста. Да наведеме само еден пример. Долго време во Скопје не се возобновувани, модернизирани и реставрирани градските пазаришта. Бит - пазар е ист со години. По скопскиот земјотрес, со уривањето на киното "Братство" и Театарот на малцинствата, делумно е изменета неговата конфигурација, но изостана модернизирањето и осовременувањето во духот на големите светски пазари. Се разбира, со вакви традиционални објекти треба да се постапува крајно внимателно, да се зачуваат нивниот дух и историските вредности. Исто така, тие не треба

да го губат чекорот со времето. Сè ова би требало да се однесува и на другите два најстари пазари во Скопје - Зелениот пазар и пазарот Буњаковец.

Во однос на прашањето за дислокација на Бит - пазар, повеќето скопјани сметаат дека е сосема несоодветно неговата долгогодишна традиција да се замени со плоштад, односно пожелно е тој да се модернизира и осовремени со што ќе ги задоволи светските стандарди. Веќе имаме

еден плоштад кој е "најголем на Балканот".

Сите треба да се заложиме за тоа да не ѝ подлегнеме на "естетиката на грдото". А токму за неа укажуваат повеќето современи зафати во однос на реставрацијата и санацијата за што од една страна културната и воопшто општествената јавност реагира позитивно, но од друга страна, пак, и жестоко се спротивставува.

